

ХҮЧИНДЭХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ХОХИРОГЧ ХҮҮХДИЙГ ХАМГААЛЖ БУЙ ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ, АНХААРАХ АСУУДАЛ

PROTECTION OF CHILD VICTIMS OF VIOLENT CRIME CURRENT SITUATION

С.Гүндэгмаа

ДХИС-ийн магистрант, цагдаагийн дэслэгч

Gundegmaa S.

Graduate student of the University of Internal Affairs, Police lieutenant

Хураангуй: Энэхүү өгүүлэлд хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалж буй өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, сайжруулах арга замын талаар санал боловсруулахыг зорилгоо.

Abstract: This article presents the current situation of child rape victim protection and suggested ways to improve it.

Түлхүүр үг: Хохирогч, хүүхэд, хүчиндэх гэмт хэрэг, хохирогч хамгаалал.

Keywords: Victim, violent crime, protection, child, current situation.

Нэг.Монгол Улс дахь өнөөгийн нөхцөл байдал

Монгол Улс НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн конвенцид нэгдэн орсноор үндэсний хууль тогтоомжид хохирогч хүүхдийг хамгаалахтай холбоотой эрх зүйн зохицуулалтыг хуульчилсан. Тухайлбал, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 19.1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна” 38.2.7 дахь хэсэгт “Засгийн газар дараах үндсэн, бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, нийгмийн хэв журмыг бэхжүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх⁵⁹” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн дээрх заалтууд нь иргэний үндсэн эрх, эрх чөлөөний нийтлэг байдлыг илэрхийлж байгаа төдийгүй, тусгайлсан эрх бий болгоход чиглэгдсэн. Өөрөөр хэлбэл, нийгмийн тодорхой харилцааны онцлогтой холбоотойгоор иргэний эдлэх эрхийн үндэс болох юм.

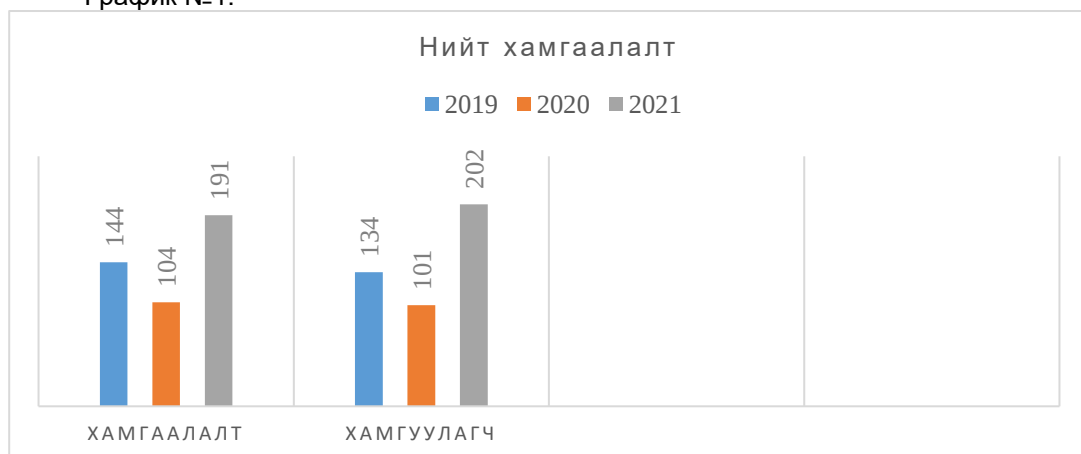
Монгол Улсад гэрч, хохирогч, тэдгээрийн хамаарал бүхий этгээд, мэдээлэл өгсөн иргэний аюулгүй байдлыг хамгаалах эрх зүйн зохицуулалт, төрийн тогтолцоог бий болгох хэрэгцээ, шаардлагын улмаас 2013 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдөр “Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай⁶⁰” хуулийг баталж, 2014 онд гэрч, хохирогчийн аюулгүй байдлыг хамгаалах чиг үүрэг бүхий Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг буюу Тахарын ерөнхий газрыг байгуулж, 2 жилийн хугацаанд үйл ажиллагаа явуулж байсныг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 07 дугаар сарын 27-ны өдрийн 04 дүгээр тогтоолоор татан буулгаж, зарим чиг үүргийг цагдаагийн байгууллагад шилжүүлэн, улмаар Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны 08 дугаар сарын 11-ний өдрийн 444 дүгээр тушаалаар Гэрч, хохирогчийг хамгаалах хэлтэс байгуулагдсан.

Улсын хэмжээнд 2019 онд 144 хамгаалтын арга хэмжээгээр 134 иргэн, 2020 онд 104 хамгаалалтын арга хэмжээгээр 101 иргэн, 2021 онд 191 хамгаалалтын арга хэмжээгээр 202 иргэний аюулгүй байдлыг ханган ажилласан мэдээтэй байна.

⁵⁹ Монгол Улсын Үндсэн хууль. УБ. 1992. 38 дугаар зүйлийн 2.7 дахь хэсэг.

⁶⁰ Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хууль. УБ. 2013.

График №1.

Сүүлийн 3 жилийн байдлаар гэмт хэргийн улмаас хамгаалалтад авагдсан эмэгтэй гэрч, хохирогч, хамаарал бүхий этгээдийг авч үзвэл, 2019 онд насанд хүрсэн эмэгтэй гэрч 5, насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч 68, насанд хүрээгүй эмэгтэй хохирогч 11, 2020 онд насанд хүрсэн эмэгтэй гэрч 4, насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч 55, насанд хүрээгүй эмэгтэй хохирогч 6, 2021 онд насанд хүрсэн эмэгтэй гэрч 5, насанд хүрээгүй эмэгтэй гэрч 1, насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч 86, насанд хүрээгүй эмэгтэй хохирогч 37 тус тус хамгаалалтад авагдсан байна⁶¹. Үүнээс үзвэл, эмэгтэй гэрч, хохирогчийн тоо жил бүр өсөх хандлагатай байгаа нь ажиглагдаж байна. Үүнд:

График №2.

Хамгаалалтад авагдсан эмэгтэй хамгаалуулагч иргэнийг гэмт хэргийн төрлөөр авч үзвэл, 2019 онд гэр бүлийн хүчирхийлэл 45, бэлгийн хүчирхийлэл 12, хүн худалдаалах гэмт хэргийн 1, 2020 онд гэр бүлийн хүчирхийлэл 36, бэлгийн хүчирхийлэл 13, 2021 онд гэр бүлийн хүчирхийлэл 50, бэлгийн хүчирхийлэл 47, хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөг 6 иргэн⁶² тус тус хамгаалалтад авагдсан байна.

⁶¹ Цагдаагийн ерөнхий газрын Гэрч, хохирогчийг хамгаалах хэлтсийн тоон мэдээ. УБ. 2022. 4 дэх тал.

⁶² Мөн тэнд. 5 дахь тал.

График №3.

Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүйн хувьд маш их гэмтэлтэй байдаг. Тэр ч утгаараа, хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд ихээхэн зардал, мөнгө шаарддаг. Аюулгүй газарт түр байрлуулах хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх явцад хохирогчийг эмнэлэгт хэвтүүлэх, ахуйн хэрэглээний зүйлс, хичээл, сургуулийн хэрэглэл гэх мэт маш их зардал гардаг. Энэхүү зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр хуульчилсан боловч одоогийн байдлаар улсаас шийдвэрлээгүй байна.

Дээрх судалгаанаас дүгнэхэд, гэмт хэргийг шуурхай, бүрэн илрүүлэх, гэмт хэрэг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийг олж тогтоон шударгаар ял оногдуулахад чиглэсэн эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилтыг бүрэн хангахад гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хууль чухал байр суурь эзлэх төдийгүй хохирогч хүүхдийг хамгаалалтад авсан. Хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш хугацаанд хамгаалалтад авагдсан гэрч, хохирогч, түүний хамаарал бүхий этгээд, бусад шаардлагаар хамгаалалтад авагдсан этгээдийн амь нас, эрүүл мэндэд заналхийлэх тохиолдол нэлээдгүй гарч эдгээр нь ихэвчлэн дээрх төрлийн хэрэгт холбогдон шалгагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч байна.

Хоёр.Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах ажлыг сайжруулах талаар

2013 онд УИХ-аас Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийг баталж, улмаар эрх зүйн орчин бүрдэж, хохирогч хүүхдийг хамгаалах ажлыг хэрэгжүүлэх байгууллага, бүтцийн нэгжийг байгуулан бодлогын шинж чанартай ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байгаа боловч хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах эрх зүйн орчин, удирдлага, зохион байгуулалтыг сайжруулах, олон улсын туршлагыг нэвтрүүлэх, төрийн болон бусад байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлэх, төсвийг нэмэгдүүлэх, энэ чиглэлийн мэргэшсэн алба хаагчийг бэлтгэх, тогтвор суурьшилтай ажиллуулах цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр:

1.Хохирогч хүүхдийг хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үндэслэл болох аюулын эрсдэлийн түвшин тогтоох аргачлалыг шинэчлэн боловсруулж, мөрдөх.

2."Гэрч, хохирогч хүүхдийг хамгаалах стандарт"-ыг боловсруулж, батлуулах.

3.Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангаж, хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд төрийн болон төрийн бус байгууллагатай мэдээ, мэдээлэл солилцох, хамтран ажиллах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх.

4.Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд “Биечилсэн хамгаалалтыг төрийн тусгай хамгаалалт, зэвсэгт хүчин, бусад цэрэг, тагнуул, цагдаагийн харуул хамгаалалтын бүсэд хэрэгжүүлж болно” гэж заасан боловч Зэвсэгт хүчний тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид энэ талаар тусгаагүй тул хэрэгжүүлэхэд хүндрэл үүсгэж байна.

Дээрхээс үндэслэн хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалтыг сайжруулах, эрх зүйн хийдэл, зөрчлийг арилгах, боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

Гэрч, хохирогчийг хамгаалах хэлтсийн үйл ажиллагааны урсгал зардал болон насанд хүрээгүй гэрч, хохирогчийг хамгаалах арга хэмжээний зардал нь одоогийн батлагдсан төсвийн хүрээнд зохион байгуулахад хүрэлцэхгүй байна.

Тус хэлтэст техник, тоног төхөөрөмж худалдаж авах, алба хаагчдыг мэргэжлийн чиглэлийн гадаад, дотоод сургалтад хамруулах, хамгаалалтын арга хэмжээг эрсдэлгүй зохион байгуулах чиглэлээр дараах санал дэвшүүлж байна. Үүнд:

1.Нийслэлд хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхэд болон бусад хүмүүсийг хамгаалах хүний нөөц, хүч хэрэгсэл хүрэлцэхгүй байгаа учраас ахлагч бүрэлдэхүүнийг ажиллуулах.

2.Орон нутагт хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхэд болон бусад хүмүүсийг хамгаалах ажиллагааг явуулах байгууллага байхгүй байгаа учир нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн газар, хэлтэст гэрч, хохирогчийг хамгаалах нэгжийг байгуулах.

3.Хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах ажиллагаа, зардлыг нэмэгдүүлэх, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах, алба хаагчдийг сургаж дадлагажуулах, мэргэшүүлэх зэрэг болно.

Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд хамгаалалтад авч байгаа этгээдийн ахуйн хэрэглээний зардлыг хэрхэн шийдвэрлэх талаар зохицуулаагүйн улмаас зарим төрлийн хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл бэрхшээл учирч байна. Тухайлбал, аюулгүй газарт байрлуулсан хүчиндэх гэмт хэргийн хохирогч хүүхдийг хамгаалж, харилцааг хязгаарласан тохиолдолд ахуйн хэрэглээний (хоол, хүнс, хувцас, эрүүл ахуйн зэрэг) зардлыг цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны болон тусгай зардлаас гаргаж болохгүй тул хамгаалалтад байгаа гэрч, хохирогчийн хэрэглээний зардлыг хэрхэн шийдвэрлэх нь тодорхойгүй байна.

Ашигласан материал

1. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн эрхийн конвенц. 1989.
2. Монгол Улсын Үндсэн хууль. УБ. 1992.
3. Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хууль. УБ. 2013.
4. Цагдаагийн ерөнхий газрын Гэрч, хохирогчийг хамгаалах хэлтсийн тоон мэдээ. УБ. 2022.